TIESAS SPRIEDUMS (trešā palāta)

2019. gada 19. decembrī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Pakalpojumu sniegšanas brīvība – Dzīvības apdrošināšana – Direktīvas 90/619/EEK, 92/96/EEK, 2002/83/EK un 2009/138/EK – Atteikuma tiesības – Nepareiza informācija par atteikuma tiesību izmantošanas noteikumiem – Formas prasības paziņojumam par atteikšanos – Ietekme uz apdrošināšanas sabiedrības pienākumiem – Termiņš – Atteikuma tiesību izbeigšanās – Atteikuma iespēja pēc līguma izbeigšanas – Līguma atpirkšanas vērtības atlīdzināšana – Samaksāto prēmiju atmaksa – Tiesības uz atlīdzinājuma procentiem – Noilgums

Apvienotajās lietās no C-355/18 līdz C-357/18 un C-479/18

par četriem lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, no kuriem trīs ir iesniegusi *Landesgericht Salzburg* (Zalcburgas apgabaltiesa, Austrija) ar 2018. gada 16. maija lēmumiem, kas Tiesā reģistrēti 2018. gada 31. maijā (no C-355/18 līdz C-357/18), un vienu – *Bezirksgericht für Handelssachen Wien* (Vīnes Pirmās instances komerctiesa, Austrija) ar 2018. gada 12. jūlija lēmumu, kas Tiesā reģistrēts 2018. gada 20. jūlijā (C-479/18), tiesvedībās

Barbara Rust-Hackner (C-355/18),

Christian Gmoser (C-356/18),

Bettina Plackner (C-357/18)

pret

Nürnberger Versicherung Aktiengesellschaft Österreich

un

KL

pret

UNIQA Österreich Versicherungen AG,

LK

pret

DONAU Versicherung AG Vienna Insurance Group,

MJ

* Tiesvedības valoda – vācu.

pret

Allianz Elementar Lebensversicherungs-Aktiengesellschaft,

NI

pret

Allianz Elementar Lebensversicherungs-Aktiengesellschaft (C-479/18),

TIESA (trešā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētāja A. Prehala [*A. Prechal*], tiesneši L. S. Rosi [*L. S. Rossi*] (referente), M. Ilešičs [*M. Ilešič*], J. Malenovskis [*J. Malenovský*] un F. Biltšens [*F. Biltgen*],

ģenerāladvokāte: J. Kokote [*J. Kokott*],

sekretāre: L. Karasko Marko [*L. Carrasco Marco*], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2019. gada 11. aprīļa tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

– *B. Rust-Hackner* vārdā – *C. Gmoser* un *B. Plackner*, kā arī KL vārdā – *N. Nowak*, *Rechtsanwalt*,

– LK vārdā – *M. Poduschka*, *Rechtsanwalt*,

– MJ un NI vārdā – *P. Mandl*, *Rechtsanwalt*,

– *Nürnberger Versicherung Aktiengesellschaft Österreich*, *UNIQA Österreich Versicherungen AG* un *Allianz Elementar Lebensversicherungs-Aktiengesellschaft* vārdā – *P. Konwitschka*, *Rechtsanwalt*,

– *DONAU Versicherung AG Vienna Insurance Group* vārdā – *D. Altenburger* un *G. Hoffmann*, *Rechtsanwälte*,

– Austrijas valdības vārdā – *J. Schmoll*, pārstāve,

– Čehijas Republikas valdības vārdā – *M. Smolek* un *J. Vláčil*, pārstāvji,

– Itālijas valdības vārdā – *G. Palmieri*, pārstāve, kurai palīdz *P. Garofoli*, *avvocato dello Stato*,

– Eiropas Komisijas vārdā – *H. Tserepa-Lacombe*, kā arī *K.-P. Wojcik* un *G. Braun*, pārstāvji,

noklausījusies ģenerāladvokātes secinājumus 2019. gada 11. jūlija tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Padomes Otrās direktīvas 90/619/EEK (1990. gada 8. novembris) par normatīvo un administratīvo aktu koordinēšanu attiecībā uz tiešo dzīvības apdrošināšanu un par pasākumiem, kas veicina brīvu pakalpojumu faktisku sniegšanu, kā arī par grozījumiem Direktīvā 79/267/EEK (OV 1990, L 330, 50. lpp.), kurā grozījumi izdarīti ar Padomes

Direktīvu 92/96/EEK (1992. gada 10. novembris) (OV 1992, L 360, 1. lpp.) (turpmāk tekstā – "Direktīva 90/619"), 15. panta 1. punktu, Padomes Direktīvas 92/96/EEK (1992. gada 10. novembris) par normatīvo un administratīvo aktu koordinēšanu attiecībā uz tiešo dzīvības apdrošināšanu (dzīvības apdrošināšana) un par grozījumiem Direktīvās 79/267/EEK un 90/619/EEK (Trešā dzīvības apdrošināšanas direktīva) (OV 1992, L 360, 1. lpp.) 31. pantu, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2002/83/EK (2002. gada 5. novembris) par dzīvības apdrošināšanu (OV 2002, L 345, 1. lpp.) 35. panta 1. punktu un 36. pantu, kā arī Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/138/EK (2009. gada 25. novembris) par uzņēmējdarbības uzsākšanu un veikšanu apdrošināšanas un pārapdrošināšanas jomā (Maksātspēja II) (OV 2009, L 335, 1. lpp.) 185. panta 1. punktu un 186. panta 1. punktu.

2 Šie lūgumi ir iesniegti saistībā ar septiņām tiesvedībām, no kurām trīs izskata *Landesgericht Salzburg* (Zalcburgas apgabaltiesa, Austrija) starp attiecīgi *Barbara Rust-Hackner*, *Christian Gmoser*, kā arī *Bettina Plackner*, no vienas puses, un *Nürnberger Versicherung Aktiengesellschaft Österreich* (turpmāk tekstā – "*Nürnberger*"), no otras puses, un četras izskata *Bezirksgericht für Handelssachen Wien* (Vīnes Pirmās instances komerctiesa, Austrija) starp attiecīgi KL, no vienas puses, un *UNIQA Österreich Versicherungen AG* (turpmāk tekstā – "*UNIQA*"), no otras puses, LK, no vienas puses, un *DONAU Versicherung AG Vienna Insurance Group* (turpmāk tekstā – "*DONAU*"), no otras puses, un MJ, no vienas puses, un *Allianz Elementar Lebensversicherungs-Aktiengesellschaft* (turpmāk tekstā –"*Allianz*"), no otras puses, kā arī NI, no vienas puses, un *Allianz*, no otras puses, par atteikuma tiesību no dzīvības apdrošināšanas līgumiem ierobežojumu saturu un termiņu.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

Direktīva 90/619

3 Direktīvas 90/619, kas atcelta ar Direktīvu 2002/83, 15. panta 1. punktā bija paredzēts:

"Katra dalībvalsts paredz, ka apdrošinājuma ņēmējam, kurš noslēdz individuālu dzīvības apdrošināšanas līgumu, ir 14 līdz 30 kalendāro dienu termiņš no brīža, kad viņš ir informēts par līguma noslēgšanu, kurā viņš var atteikties no līguma.

Līdz ar paziņojumu par līguma laušanu [atteikšanos] apdrošinājuma ņēmējs ir atbrīvots no jebkādiem turpmākiem pienākumiem, kas paredzēti līgumā.

Citas tiesiskās sekas un līguma laušanas [atteikšanās] nosacījumus nosaka tiesību aktos, kas attiecas uz līgumiem, kā noteikts 4. pantā, it īpaši attiecībā uz kārtību, kā apdrošinājuma ņēmēji informējami par to, ka līgums noslēgts." [Neoficiāls tulkojums]

Direktīva 92/96

4 Direktīvas 92/96, kas arī tika atcelta ar Direktīvu 2002/83, 23. apsvērums bija formulēts šādi:

"tā kā vienotā apdrošināšanas tirgū patērētājam būs plašākas un daudzveidīgākas līgumu izvēles; tā kā, lai pilnībā gūtu labumu no šīs dažādības un pieaugošas konkurences, tam ir jābūt informācijai, kas vajadzīga, lai izvēlētos līgumu, kas vislabāk atbilst tā vajadzībām; tā kā šīs informācijas nepieciešamība ir vēl jo svarīgāka tādēļ, ka saistības var būt ļoti ilgas; tā kā līdz ar to ir jāsaskaņo minimālie

noteikumi, lai patērētājs saņemtu skaidru un precīzu informāciju par tam piedāvāto produktu būtiskajām īpašībām un uz to iestāžu kontaktinformāciju, kurām ir tiesības iepazīties ar pakalpojumu saņēmēju, apdrošināto vai labuma guvēju no līguma sūdzībām." [Šeit un turpmāk neoficiāls tulkojums]

5 Direktīvas 92/96 31. pantā bija noteikts:

"1. Pirms apdrošināšanas līguma noslēgšanas jādara zināma apdrošinājuma ņēmējam vismaz tā informācija, kas norādīta II pielikuma A daļā.

[..]

4. Šā panta un II pielikuma piemērošanas noteikumus nosaka saistību dalībvalsts."

6 Šīs direktīvas II pielikumā "Apdrošinājuma ņēmējiem sniedzamā informācija" bija noteikts:

"Turpmāk norādītā informācija, kas jāpaziņo apdrošinājuma ņēmējiem vai nu (A) pirms līgumu noslēgšanas, vai arī (B) līguma darbības laikā, jāsniedz skaidri un precīzi, rakstiski, saistību dalībvalsts valsts valodā.

[..]

A. Pirms līguma noslēgšanas	
Informācija par apdrošināšanas sabiedrību	Informācija par saistībām
[..]	[..] a. 13. Atteikuma tiesību piemērošanas kārtība [..]."

Direktīva 2002/83

7 Direktīvas 2002/83, kas ir atcelta ar Direktīvu 2009/138, 46. un 52. apsvērums bija formulēti šādi:

"(46) Iekšējā tirgū apdrošinājuma ņēmēju interesēs ir piekļūt pēc iespējas plašākam Kopienā pieejamo dzīvības apdrošināšanas produktu klāstam un izvēlēties savām vajadzībām visatbilstošākos pakalpojumus. Saistību dalībvalstij jāgādā, lai nekas nekavētu visu Kopienā piedāvāto dzīvības apdrošināšanas produktu tirdzniecību tās teritorijā, ja vien tie nav pretrunā ar saistību dalībvalstīs spēkā esošiem vispārējā labuma aizsardzības noteikumiem, ciktāl vispārējo labumu neaizsargā piederības dalībvalsts noteikumi, ja vien šos noteikumus bez diskriminācijas piemēro attiecībā uz visām sabiedrībām, kas darbojas šajā dalībvalstī, un tie ir objektīvi nepieciešami un samērojami ar attiecīgo mērķi.

[..]

(52) Iekšējā dzīvības apdrošināšanas tirgū patērētājam būs plašāka un dažādāka līgumu izvēle. Lai patērētāji varētu pilnīgi izmantot šīs dažādības un lielākas konkurences labumus, viņiem jāsniedz visa nepieciešamā informācija, lai viņi varētu izvēlēties savām vajadzībām piemērotākos līgumus. Šī informācijas prasība ir jo svarīga, ņemot vērā saistību iespējamo ilgumu. Tāpēc vajadzīga vismaz tāda noteikumu saskaņošana, lai patērētājs varētu saņemt skaidru un precīzu informāciju par būtiskajām piedāvāto produktu iezīmēm, kā arī ziņas par iestādēm, kurām iesniedzamas apdrošinājuma ņēmēju, apdrošināto personu vai līgumā paredzēto apdrošināšanas atlīdzības saņēmēju sūdzības."

8 Direktīvas 2002/83 35. panta "Līguma laušanas [atteikuma] laikposms" 1. punktā bija noteikts:

"Katra dalībvalsts paredz, ka apdrošinājuma ņēmējam, kurš noslēdz individuālu dzīvības apdrošināšanas līgumu, ir 14 līdz 30 kalendāro dienu termiņš no brīža, kad viņš ir informēts par līguma noslēgšanu, kurā viņš var lauzt līgumu [atteikties no līguma].

Līdz ar paziņojumu par līguma laušanu [atteikumu] apdrošinājuma ņēmējs ir atbrīvots no jebkādiem turpmākiem pienākumiem, kas paredzēti līgumā.

Citas tiesiskās sekas un līguma laušanas [atteikuma] nosacījumus nosaka tiesību aktos, kas attiecas uz līgumiem, kā noteikts [31]. pantā, it īpaši attiecībā uz kārtību, kā apdrošinājuma ņēmēji informējami par to, ka līgums noslēgts."

9 Šīs direktīvas 36. pants "Informācija apdrošinājuma ņēmējiem" bija formulēts šādi:

"1. Pirms apdrošināšanas līguma noslēgšanas jādara zināma apdrošinājuma ņēmējiem vismaz tā informācija, kas norādīta III pielikuma A punktā.

[..]

4. Sīkākus noteikumus par šā panta un III pielikuma ieviešanu nosaka saistību dalībvalsts."

10 Minētās direktīvas III pielikumā "Informācija apdrošinājuma ņēmējiem" bija noteikts:

"Turpmāk norādītā informācija, kas jāpaziņo apdrošinājuma ņēmējiem pirms līgumu noslēgšanas (A) vai līguma darbības laikā (B), jāsniedz skaidri un precīzi, rakstiski, saistību dalībvalsts valsts valodā.

[..]

A. Pirms līguma noslēgšanas	
Informācija par dzīvības apdrošināšanas sabiedrību	Informācija par saistībām
[..]	[..] a) 13. Uzteikuma termiņa piemērošanas kārtība [..]."

Direktīva 2009/138

11 Direktīvas 2009/138 79. apsvērums ir formulēts šādi:

"Iekšējā apdrošināšanas tirgū patērētājiem ir plašāka un dažādāka līgumu izvēle. Lai tie pilnībā izmantotu šo dažādību un lielāko konkurenci, būtu jāsniedz patērētājiem jebkura vajadzīgā informācija pirms līguma noslēgšanas un līguma darbības laikā, dodot iespēju izvēlēties savām vajadzībām vislabāk atbilstīgo līgumu."

12 Šīs direktīvas 185. pantā "Informācija apdrošinājuma ņēmējiem" ir paredzēts:

"1. Pirms dzīvības apdrošināšanas līguma noslēgšanas apdrošinājuma ņēmējam dara zināmu vismaz to informāciju, kas norādīta 2. līdz 4. punktā.

[..]

3. Paziņo šādu informāciju par saistībām:

[..]

j) Uzteikuma [atteikuma tiesību] termiņa piemērošanas kārtība;

[..]

6. Šā panta 2. līdz 5. punktā norādīto informāciju sniedz skaidri un precīzi, rakstiski, saistību dalībvalsts valsts valodā.

[..]

8. Sīkākus noteikumus par 1. līdz 7. punkta īstenošanu nosaka saistību dalībvalsts."

13 Minētās direktīvas 186. panta "Līguma anulēšanas [atteikuma no līguma] laikposms" 1. punktā ir noteikts:

"Dalībvalstis paredz, ka apdrošinājuma ņēmējiem, kuri noslēdz individuālus dzīvības apdrošināšanas līgumus, ir 14 līdz 30 dienu termiņš no brīža, kad tie ir informēti par līguma noslēgšanu, kurā anulēt līgumu [atteikties no līguma].

Līdz ar paziņojumu par līguma anulēšanu [atteikumu no līguma] apdrošinājuma ņēmēji ir atbrīvoti no jebkādiem turpmākiem pienākumiem, kas paredzēti līgumā.

Citas tiesiskās sekas un līguma anulēšanas [atteikuma no līguma] nosacījumus nosaka tiesību aktos, kas attiecas uz līgumiem, jo īpaši attiecībā uz kārtību, kā apdrošinājuma ņēmēji informējami par to, ka līgums noslēgts."

Austrijas tiesības

14 1958. gada 2. decembra *Bundesgesetz über den Versicherungsvertrag* (Federālais likums par apdrošināšanas līgumu) (*BGBl.* 2/1959, turpmāk tekstā – "*VersVG*") redakcijā, kas bija spēkā laikposmā no 1997. gada 1. janvāra līdz 2004. gada 30. septembrim, 165.a pantā bija paredzēts:

"(1) Apdrošinājuma ņēmējam ir tiesības divu nedēļu laikā no līguma noslēgšanas to izbeigt. Ja apdrošinātājs ir piešķīris pagaidu apdrošināšanas segumu, tam ir tiesības uz tā ilgumam atbilstošu prēmiju.

(2) Ja apdrošinātājs nav izpildījis pienākumu paziņot savu adresi ([1978. gada 18. oktobra *Bundesgesetz über den Betrieb und die Beaufsichtigung der Vertragsversicherung (Versicherungsaufsichtsgesetz)* (Federālais likums par privātās apdrošināšanas vadību un uzraudzību) (Likums par apdrošināšanas uzraudzību) (*BGBl.* 569/1978)] 9.a panta 1. punkta pirmā daļa), 1. punktā minētais atteikuma termiņš sākas tikai no dienas, kad apdrošinājuma ņēmējs ir uzzinājis šo adresi.

(3) Iepriekšējie punkti nav piemērojami kolektīvajiem dzīvības apdrošināšanas līgumiem un līgumiem, kuru termiņš nepārsniedz sešus mēnešus."

15 *VersVG* 165.a pantā redakcijā, kas bija spēkā laikposmā no 2007. gada 1. janvāra līdz 2012. gada 30. jūnijam, bija paredzēts:

"(1) Apdrošinājuma ņēmējam ir tiesības līgumu izbeigt 30 dienu laikā no datuma, kad apdrošinājuma ņēmējs ir informēts par to, ka līgums ir noslēgts. Ja apdrošinātājs ir piešķīris pagaidu apdrošināšanas segumu, tam ir tiesības uz tā ilgumam atbilstošu prēmiju.

(2) Ja apdrošinātājs nav izpildījis pienākumu paziņot savu adresi (Federālā likuma par privātās apdrošināšanas vadību un uzraudzību 9.a panta 1. punkta pirmā daļa), 1. punktā minētais atteikuma termiņš sākas tikai no datuma, kad apdrošinājuma ņēmējam ir kļuvusi zināma šī adrese.

(3) Iepriekšējie punkti nav piemērojami kolektīvajiem dzīvības apdrošināšanas līgumiem un līgumiem, kuru termiņš nepārsniedz sešus mēnešus."

16 *VersVG* 165.a pantā redakcijā, kas bija spēkā laikposmā no 2012. gada 1. jūlija līdz 2015. gada 31. decembrim, bija noteikts:

"(1) Apdrošinājuma ņēmējam ir tiesības 30 dienu laikā no datuma, kad apdrošinājuma ņēmējs ir informēts par to, ka līgums ir noslēgts. Ja apdrošinātājs ir piešķīris pagaidu apdrošināšanas segumu, tam ir tiesības uz tā ilgumam atbilstošu prēmiju.

(2) Ja apdrošinātājs nav izpildījis pienākumu paziņot savu adresi (Federālā likuma par privātās apdrošināšanas vadību un uzraudzību 9.a panta 1. punkta pirmā daļa), 1. punktā minētais atteikuma termiņš sākas datumā, kad apdrošinājuma ņēmējam ir kļuvusi zināma šī adrese.

(2.a) Ja apdrošinājuma ņēmējs ir patērētājs [1979. gada 8. marta *Konsumentenschutzgesetz* (Patērētāju tiesību aizsardzības likums) (*BGBl.* 140/1979) 1. panta 1. punkta otrā daļa], 1. un 2. punktā minētais atteikuma termiņš sākas tikai datumā, kad apdrošinājuma ņēmējs ir ticis informēts arī par viņa atteikuma tiesībām.

(3) Iepriekšējie punkti nav piemērojami kolektīvajiem dzīvības apdrošināšanas līgumiem un līgumiem, kuru termiņš nepārsniedz sešus mēnešus."

17 *VersVG* redakcijā, kas publicēta *BGBl.* 509/1994, 176. pantā ir paredzēts:

"(1) Ja ar atteikumu, izbeigšanu vai apstrīdēšanu ir izbeigta apdrošināšana nāves gadījumam, saskaņā ar kuru apdrošinātāja pienākuma maksāt noteikto kapitālu rašanās ir droša, apdrošinātājam ir jāatlīdzina par apdrošināšanu maksājamā atpirkuma vērtība.

[..]

(3) Atpirkuma vērtība ir jāaprēķina atbilstoši atzītiem aktuārās teorijas noteikumiem, pamatojoties uz prēmiju aprēķināšanas bāzēm esošo apdrošināšanas periodu noslēgumā, kā apdrošināšanas faktiskā vērtība. Atlikušie prēmijas maksājumi tiek atskaitīti no atpirkuma summas.

(4) Apdrošinātājam ir tiesības uz atskaitījumu tikai tad, ja tas ir noteikts līgumā un ir atbilstīgs."

18 Federālā likuma par privātās apdrošināšanas vadību un uzraudzību redakcijā, kas bija spēkā laikposmā no 1996. gada 1. augusta līdz 2007. gada 9. decembrim, 9.a pantā bija noteikts:

"(1) Noslēdzot apdrošināšanas līgumu attiecībā uz valsts teritorijā atrodošos risku, apdrošinājuma ņēmēju pirms viņa gribas izteikuma par līguma noslēgšanu rakstveidā informē par:

1. apdrošināšanas sabiedrības, vajadzības gadījumā arī filiāles, ar kuras starpniecību ir noslēgts apdrošināšanas līgums, nosaukumu, atrašanās vietas adresi un juridisko formu;

[..]

6. apstākļiem, kādos apdrošinājuma ņēmējs var atsaukt apdrošināšanas līguma noslēgšanu vai no tā atteikties".

19 Federālā likuma par privātās apdrošināšanas vadību un uzraudzību redakcijā, kas bija spēkā laikposmā no 2007. gada 10. decembra līdz 2015. gada 31. decembrim, 9.a pantā bija noteikts:

"(1) Noslēdzot tiešas apdrošināšanas līgumu attiecībā uz valsts teritorijā atrodošos risku, apdrošinājuma ņēmēju pirms viņa gribas izteikuma par līguma noslēgšanu rakstveidā informē par:

1. apdrošināšanas sabiedrības, vajadzības gadījumā arī filiāles, ar kuras starpniecību ir noslēgts apdrošināšanas līgums, nosaukumu, atrašanās vietas adresi un juridisko formu;

[..]

6. apstākļiem, kādos apdrošinājuma ņēmējs var atsaukt apdrošināšanas līguma noslēgšanu vai no tā atteikties."

Pamatlietas un prejudiciālie jautājumi

Lietas no C-355/18 līdz C-357/18

20 *B. Rust-Hackner*, *C. Gmoser*, kā arī *B. Plackner* katrs ir noslēdzis ar *Nürnberger* dzīvības apdrošināšanas līgumu, kas piesaistīts noguldījumu fondiem. No lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka katrs no šiem līgumiem ietvēra informāciju, saskaņā ar kuru atteikums no apdrošināšanas līguma bija jāizsaka rakstveidā, lai tas būtu spēkā.

21 *B. Rust-Hackner* izbeidza savu dzīvības apdrošināšanas līgumu 2017. gada 14. martā. Ar 2017. gada 23. maija vēstuli viņa paziņoja par šo atteikumu no līguma, pamatojot ar to, ka *Nürnberger* esot sniegusi nepareizu informāciju par atteikuma tiesībām.

22 2010. gadā *C. Gmoser* atpirka savu 1998. gadā noslēgto līgumu. Tikai 2017. gada 3. maijā viņš paziņoja, ka atsakās no šī līguma, arī pamatojot ar to, ka esot sniegta nepareiza informācija par atteikuma tiesībām.

23 Šī paša iemesla dēļ *B. Plackner* 2017. gada 27. maijā paziņoja, ka atsakās no sava 2000. gadā noslēgtā līguma, kas vēl atrodas izpildes procesā.

24 Austrijas pirmās instances tiesa apmierināja *B. Rust-Hackner*, *C. Gmoser*, kā arī *B. Plackner* prasības par visu samaksāto prēmiju atlīdzināšanu, kā arī procentu samaksu, pamatojoties uz *Nürnberger* netaisnu iedzīvošanos. Pēc šīs tiesas domām, tā kā Austrijas tiesībās nav paredzēts, ka atteikums no līguma būtu jāformulē rakstveidā, *Nürnberger* nodotā informācija apdrošinājuma ņēmējiem esot nepareiza.

Taču, kā izrietot no 2013. gada 19. decembra sprieduma *Endress* (C-209/12, EU:C:2013:864), nepareiza informācija esot līdzvērtīga informācijas neesamībai, un līdz ar to neesot sācies atteikuma tiesībām paredzētais noilguma termiņš, tādējādi šīs tiesības varētu tikt īstenotas bez ierobežojuma laikā, tostarp arī pēc līguma izbeigšanas.

25 Izskatot apelācijas sūdzību, *Landesgericht Salzburg* (Zalcburgas apgabaltiesa) šaubās, vai, lai arī informācija, kurā tiek prasīts, lai paziņojums par atteikšanos tiktu izteikts rakstveidā, nemaldina apdrošinājuma ņēmēju par atteikuma tiesībām, šāda informācija tomēr varot tikt uzskatīta par nepareizu saskaņā ar Direktīvas 90/619 15. panta 1. punktu, kas nozīmē, ka atteikuma tiesības varot tikt īstenotas bez laika ierobežojuma.

26 It īpaši šī tiesa norāda, ka šajā gadījumā nodotā informācija atbilda likumā noteiktajām prasībām un tajā pareizi bija norādīts termiņš atteikuma tiesību izmantošanai tādējādi, ka apdrošinājuma ņēmējs bija informēts par savām tiesībām. Turklāt rakstveida forma neesot aizliegta Austrijas tiesībās un tās mērķis esot aizsargāt tiesisko noteiktību, tostarp paša apdrošinājuma ņēmēja interesēs. Turklāt šķiet, ka norāde par atteikuma rakstveida formu arī principā nevar atturēt apdrošinājuma ņēmēju izdarīt atteikumu termiņā.

27 Šādos apstākļos, ņemot vērā gan 2013. gada 19. decembra spriedumu *Endress* (C-209/12, EU:C:2013:864), gan Direktīvas 92/96 23. apsvērumā minēto informācijas nosūtīšanas mērķi, *Landesgericht Salzburg* (Zalcburgas apgabaltiesa) šaubās, vai Austrijas tiesību interpretācija atbilstoši šai direktīvai liek uzskatīt, ka šādos apstākļos apdrošinājuma ņēmējs var izmantot savas atteikuma tiesības bez laika ierobežojuma.

28 Turklāt lietās C-355/18 un C-356/18 šī tiesa šaubās arī, vai, pamatojoties uz nepareizu informēšanu par atteikuma tiesībām, no dzīvības apdrošināšanas līguma var atteikties vēl arī pēc tā izbeigšanas uzteikuma vai atpirkuma rezultātā, ko izdara apdrošinājuma ņēmējs.

29 Pēc dzīvības apdrošināšanas līguma izbeigšanas un ar to saistīto pakalpojumu savstarpējās sniegšanas no līguma vairs neizrietot nekāds pienākums, no kura apdrošinājuma ņēmējs varētu tikt atbrīvots nākotnē Direktīvas 90/619 15. panta 1. punkta izpratnē. Katrā ziņā atteikums pēc dzīvības apdrošināšanas līguma izbeigšanas ļautu apdrošinājuma ņēmējam spekulēt par sliktu apdrošināšanas sabiedrībai un apdrošināto personu kopienai, un tas neatbilstot patērētāju tiesību aizsardzības jomā paredzētajam mērķim.

30 Šādos apstākļos *Landesgericht Salzburg* (Zalcburgas apgabaltiesa) nolēma apturēt tiesvedību un lietās C-355/18 un C-356/18 uzdot šādus divus prejudiciālus jautājumus, kā arī lietā C-357/18 – pirmo no šiem jautājumiem:

"1) Vai [Direktīvas 90/619] 15. panta 1. punkts, skatīts kopā ar [Direktīvas 92/96] 31. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka paziņojumā par atteikuma iespēju ir jābūt arī norādei, ka par atteikumu var paziņot jebkādā formā?

2) Vai par atteikumu no dzīvības apdrošināšanas līguma nepareizas informēšanas par atteikuma tiesībām dēļ apdrošinājuma ņēmējs var paziņot vēl arī pēc tā izbeigšanas uzteikuma (un atpirkuma) rezultātā?"

Lieta C-479/18

31 Saistībā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu lietā C-479/18 *Bezirksgericht für Handelssachen Wien* (Vīnes Pirmās instances komerctiesa) apvienoja četras lietas, ko tā izskata un kas ir nosauktas par "procedūrām A, B, C un D".

32 "A procedūra" ir starp KL un *UNIQA*. KL ar *UNIQA* tiesību priekšteci noslēdza dzīvības apdrošināšanas līgumu par laikposmu no 1997. gada 1. augusta līdz 2032. gada 1. augustam. Šī līguma piedāvājuma veidlapā KL saņēma informāciju, saskaņā ar kuru atteikums bija jāformulē rakstveidā, lai tas būtu spēkā.

33 2017. gada 24. oktobrī KL paziņoja *UNIQA* par tā apdrošināšanas līguma izbeigšanu. Tā kā pēdējā minētā nebija skaidri piekritusi šim uzteikumam, KL prasa atmaksāt visas prēmijas, atskaitot risku, ko tā izmaksājusi, tām pieskaitot procentus.

34 "B procedūra" ir starp LK un *DONAU*. LK ar *DONAU* noslēdza dzīvības apdrošināšanas līgumu par laikposmu no 2003. gada 1. decembra līdz 2022. gada 1. decembrim. Pirms šī līguma noslēgšanas LK netika informēta par savām atteikuma tiesībām.

35 Pēc tam, kad 2013. gadā minētais līgums tika izbeigts un tādējādi LK saņēma tā atpirkuma vērtību, viņa 2018. gada 4. janvārī informēja *DONAU*, ka tā atsakās no šī paša apdrošināšanas līguma sekām, jo viņa neesot tikusi pietiekami informēta par savām atteikuma tiesībām. Tā kā *DONAU* neatbildēja, tagad LK prasa atmaksāt visas tās samaksātās prēmijas, izņemot risku izmaksas, tām pieskaitot procentus, atskaitot atpirkšanas vērtību, kuras samaksu tā jau bija saņēmusi 2013. gadā.

36 "C un D procedūra" attiecīgi ir starp MJ un NI, no vienas puses, un *Allianz*, no otras puses. MJ un NI katra ar *Allianz* noslēdza dzīvības apdrošināšanas līgumu par laikposmu no 2011. gada 1. decembra līdz 2037. gada 1. decembrim. Šo līgumu piedāvājuma veidlapā *Allianz* informēja MJ un NI, ka viņiem ir tiesības "rakstveidā" atteikties no līguma.

37 2017. gadā MJ un NI paziņoja *Allianz*, ka tie atsakās no apdrošināšanas līguma. Tā kā *Allianz* tieši nepiekrita šim atteikumam, MJ un NI šobrīd lūdz atmaksāt visu to samaksāto prēmiju kopumu, izņemot risku izmaksas, pieskaitot procentus.

38 *Bezirksgericht für Handelssachen Wien* (Vīnes Pirmās instances komerctiesa) atgādina, ka saskaņā ar šiem tiesību aktiem valsts tiesībās ir paredzēti citi atteikuma spēkā esamības nosacījumi, kas atšķiras no tiem, kuri tieši ir reglamentēti Savienības tiesību aktos. Kā uzskata šī tiesa, Austrijas tiesībās paziņojumam par atteikšanos nav paredzētas nekādas īpašas formas prasības. Tādējādi tā šaubās, pirmkārt, vai termiņš atteikuma tiesību izmantošanai var sākties, neraugoties uz nepareizu informāciju par to izmantošanas kārtību. Šajā ziņā minētā tiesa šaubās par iespēju šajā gadījumā piemērot judikatūru, kas izriet no 2013. gada 19. decembra sprieduma *Endress* (C-209/12, EU:C:2013:864). Šajā spriedumā Tiesa esot nospriedusi, ka, ja apdrošināšanas sabiedrība nav sniegusi apdrošinājuma ņēmējam nekādu informāciju par viņa atteikuma tiesībām, tā nevar pret šo personu atsaukties uz faktu, ka šo tiesību izmantošanas termiņš ir beidzies. Līdz ar to rodoties jautājums, vai tas tā ir arī gadījumā, ja apdrošinājuma ņēmējs ir saņēmis precīzu informāciju par viņa atteikuma tiesību esamību un par to īstenošanai noteikto termiņu, bet viņam ir sniegta nepareiza informācija par nepieciešamību izteikt savu paziņojumu rakstveidā.

39 Otrkārt, *Bezirksgericht für Handelssachen Wien* (Vīnes Pirmās instances komerctiesa) vēlas zināt, vai katrā ziņā termiņš, lai atteiktos no līguma, sākas no brīža, kad apdrošinājuma ņēmējs katrā ziņā faktiski ir uzzinājis par šo atteikuma tiesību esamību, lai gan apdrošināšanas sabiedrība sniedza nepareizu informāciju. Apstiprinoša atbilde varētu būt pamatota gadījumā, ja šajā lietā piemērojamo Savienības tiesību vienīgais mērķis būtu pārliecināties, ka apdrošinājuma ņēmējs zina savas tiesības un tādējādi var tās īstenot. Tomēr citādi būtu, ja atteikuma tiesību mērķis būtu arī mudināt apdrošināšanas sabiedrības pildīt savus informēšanas pienākumus.

40 Treškārt, attiecībā uz "procedūru B", kuras ietvaros LK izbeidza savu dzīvības apdrošināšanas līgumu un saņēma tā atpirkuma vērtību, tādējādi vairs nepastāvēja nekādas līgumsaistības nākotnē, šī tiesa arī šaubās, vai atteikuma tiesības katrā ziņā nav beigušās, ņemot vērā apstākli, ka šīs tiesības ir paredzētas tikai, lai apdrošinājuma ņēmēju nākotnē atbrīvotu no jebkādām saistībām, kas izriet no līguma.

41 Ceturtkārt, minētā tiesa jautā, vai gadījumā, ja atteikums ir noticis pēc novēlotas informācijas sniegšanas par atteikuma tiesību izmantošanas noteikumiem, apdrošinājuma ņēmējs var saņemt vienīgi viņa līguma atpirkšanas vērtības atlīdzību vai, gluži pretēji, visas samaksātās summas, atskaitot prēmijas, kas samaksātas par to laikposmu, kurā tas bija apdrošināts. Šajā ziņā minētā tiesa uzskata, ka tādējādi atteikuma tiesībām tiktu atņemta jebkāda lietderīgā iedarbība, ja apdrošinājuma ņēmējs atteikuma rezultātā varētu iegūt vienīgi pārpirkuma vērtību.

42 Visbeidzot, *Bezirksgericht für Handelssachen Wien* (Vīnes Pirmās instances komerctiesa) būtībā vēlas noskaidrot, vai vispārējais trīs gadu noilguma termiņš var tikt piemērots tiesību uz atlīdzinājuma procentiem īstenošanai, kas ir paredzētas gadījumā, ja tiek atmaksātas nepamatoti samaksātas summas, tādējādi šī procentu summa tiktu ierobežota ar šo trīs gadu laika posmu.

43 Šī tiesa precizē, ka saskaņā ar *Oberster Gerichtshof* (Augstākā tiesa, Austrija) judikatūru, lai nodrošinātu *VersVG* 165.a panta 2. punkta atbilstību Savienības tiesībām, šī tiesību norma ir jāinterpretē tādējādi, ka nepareizas informācijas par atteikuma tiesībām sniegšana ir pielīdzināma informācijas neesamībai un ka šādas informācijas nodošana ļauj apdrošinājuma ņēmējam izmantot savas atteikuma tiesības bez laika ierobežojuma.

44 Šādos apstākļos *Bezirksgericht für Handelssachen Wien* (Vīnes Pirmās instances komerctiesa) apturēja tiesvedību un uzdeva Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

“1) Vai [Direktīvas 90/619] 15. panta 1. punkts, skatīts kopā ar [Direktīvas 92/96] 31. pantu, vai [Direktīvas 2002/83] 35. panta 1. punkts, skatīts kopā ar [šīs direktīvas] 36. panta 1. punktu, vai arī [Direktīvas 2009/138] 185. panta 1. punkts, skatīts kopā ar [šīs direktīvas] 186. panta 1. punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka – gadījumā, ja nav valsts tiesību normu par nepareizas informēšanas par atteikuma tiesībām pirms līguma noslēgšanas tiesiskajām sekām, – atteikuma tiesību izmantošanas termiņš sākas brīdī, kad apdrošināšanas sabiedrība informācijā norāda, ka atteikumam ir jānotiek rakstveidā, lai gan saskaņā ar valsts tiesībām atteikums var notikt jebkādā formā?

2) Vai tad, ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša, [Direktīvas 90/619] 15. panta 1. punkts saistībā ar [Direktīvas 92/96] 31. pantu ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru atteikuma tiesību īstenošanas termiņš neinformēšanas par atteikuma tiesībām vai nepareizas informēšanas gadījumā pirms līguma noslēgšanas sākas tajā brīdī, kad apdrošinājuma ņēmējs – vienalga kādā veidā – ir uzzinājis par savām atteikuma tiesībām?

3) Vai [Direktīvas 2002/83] 35. panta 1. punkts saistībā ar [šīs direktīvas] 36. panta 1. punktu ir jāinterpretē tādējādi, ka – nepastāvot valsts tiesiskajam regulējumam par sekām, kādas ir neinformēšanai vai nepareizai informēšanai par atteikuma tiesībām pirms līguma noslēgšanas, – apdrošinājuma ņēmēja atteikuma tiesības vēlākais beidzas tad, kad, pamatojoties uz viņa līguma uzteikumu, viņam tika izmaksāta atpirkuma summa un līdz ar to darījuma partneris ir pilnībā izpildījis līgumā noteiktos pienākumus?

4) Vai tad, ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša un/vai atbilde uz trešo jautājumu ir noliedzoša, [Direktīvas 90/619] 15. panta 1. punkts vai [Direktīvas 2002/83] 35. panta 1. punkts, vai [Direktīvas 2009/138] 186. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj valsts tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru apdrošinājuma ņēmējam, kas ir īstenojis savas atteikuma tiesības, ir jāatlīdzina atpirkuma summa (atbilstoši atzītiem aktuārās teorijas noteikumiem aprēķināta apdrošināšanas faktiskā vērtība)?

5) Vai tad, ja ceturtais jautājums bija jāaplūko un atbilde uz to ir apstiprinoša, [Direktīvas 90/619] 15. panta 1. punkts vai [Direktīvas 2002/83] 35. panta 1. punkts, vai [Direktīvas 2009/138] 186. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj valsts tiesisko regulējumu, saskaņā ar

kuru atteikuma tiesību īstenošanas gadījumā tiesības pieprasīt vienotu procentu likmi par atmaksājamām prēmijām noilguma dēļ var ierobežot ar to daļu, kas ietver pēdējo trīs gadu laikposmu pirms prasības celšanas?"

Tiesvedība Tiesā

45 Ar Tiesas priekšsēdētāja 2018. gada 22. jūnija rīkojumu lietas no C-355/18 līdz C-357/18 tika apvienotas rakstveida un mutvārdu procesiem, kā arī sprieduma taisīšanai. Ar Tiesas 2019. gada 26. februāra lēmumu šīs trīs lietas tika pievienotas lietai C-479/19 mutvārdu procesam un sprieduma taisīšanai.

46 Ar 2019. gada 22. novembrī Tiesas kancelejā iesniegto pieteikumu *Nürnberger*, *UNIQA* un *Allianz* lūdza atkārtoti sākt tiesvedības mutvārdu daļu.

47 Sava pieteikuma pamatojumam tās apgalvoja, pirmkārt, ka 2019. gada 11. septembra spriedums *Romano* (C-143/18, EU:C:2019:701), kas tika pasludināts divus mēnešus pēc ģenerāladvokātes secinājumu šajās lietās publicēšanas, esot jāapspriež ieinteresētajām personām, otrkārt, ka šo secinājumu 51. punktā izdarītā argumentācija, kas attiecas uz formas prasībām paziņojumam par atteikšanos, ir jauna un arī to esot jābūt iespējai apspriest un, treškārt, ka minēto secinājumu vairāki principiāli aspekti esot kritizēti Austrijas un Šveices doktrīnā, it īpaši attiecībā uz jautājumu par to, kāda apdrošināšanas prēmiju daļa ir jāatlīdzina apdrošināšanas līguma izbeigšanas gadījumā.

48 Šajā ziņā jāatgādina, pirmkārt, ka Eiropas Savienības Tiesas statūtos un Tiesas Reglamentā šo statūtu 23. pantā paredzētajām personām nav paredzēta iespēja iesniegt apsvērumus, atbildot uz ģenerāladvokāta sniegtajiem secinājumiem (spriedumi, 2018. gada 6. marts, *Achmea*, C-284/16, EU:C:2018:158, 26. punkts, kā arī 2019. gada 19. novembris, A. K. u.c. (Augstākās tiesas Disciplinārlietu palātas neatkarība), C-585/18, C-624/18 un C-625/18, EU:C:2019:982, 61. punkts).

49 Otrkārt, saskaņā ar LESD 252. panta otro daļu ģenerāladvokāta pienākums ir, ievērojot pilnīgu objektivitāti un neatkarību, atklātā tiesas sēdē izteikt pamatotus secinājumus par lietām, kurās atbilstoši Eiropas Savienības Tiesas statūtiem ir vajadzīga viņa iesaistīšanās. Tiesai nav saistoši nedz šie secinājumi, nedz pamatojums, ar kādu ģenerāladvokāts tos izdara. Tādējādi tas, ka viena puse nepiekrīt ģenerāladvokāta secinājumiem, lai kādi arī būtu tajos aplūkotie jautājumi, pats par sevi nevar būt mutvārdu procesa atkārtotu uzsākšanu pamatojošs iemesls (spriedumi, 2018. gada 6. marts, *Achmea*, C-284/16, EU:C:2018:158, 27. punkts, kā arī 2019. gada 19. novembris, A. K. u.c. (Augstākās tiesas Disciplinārlietu palātas neatkarība), C-585/18, C-624/18 un C-625/18, EU:C:2019:982, 62. punkts).

50 Tomēr Tiesa jebkurā brīdī, uzklausījusi ģenerāladvokātu, var izdot rīkojumu par tiesvedības mutvārdu daļas atkārtotu sākšanu saskaņā ar tās Reglamenta 83. pantu, it īpaši, ja tā uzskata, ka tā nav pietiekami informēta, vai ja kāds lietas dalībnieks pēc šīs daļas pabeigšanas iesniedz ziņas par jaunu faktu, kam var būt izšķiroša ietekme uz Tiesas nolēmumu, vai arī ja lieta ir jāizskata, pamatojoties uz argumentu, kuru ieinteresētās personas nav apspriedušas.

51 Šajā gadījumā Tiesa tomēr, uzklausījusi ģenerāladvokātu, nolēma, ka tajā iesniegtajā pieteikumā par tiesvedības mutvārdu daļas atkārtotu sākšanu nav norādīts neviens jauns fakts, kas varētu ietekmēt lēmumu, kurš tai ir jāpieņem šajās lietās. It īpaši runājot par 2019. gada 11. septembra spriedumu *Romano* (C-143/18, EU:C:2019:701), tā priekšmets ir lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu par to, kā interpretēt Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2002/65/EK (2002. gada 23. septembris) par patēriņa finanšu pakalpojumu tālpārdošanu un grozījumiem Padomes Direktīvā 90/619/EEK un Direktīvās 97/7/EK un 98/27/EK (OV 2002, L 271, 16. lpp.) 4. panta 2. punktu, 5. panta 1. punktu, 6. panta 1. punkta otrās daļas otro ievilkumu, 2. punkta c) apakšpunktu un 6. punktu, kā arī 7. panta 4. punktu, bet šī direktīva nekādi nav saistīta ar šīm lietām.

52 Turklāt Tiesa uzskata, ka, noslēdzot rakstveida un mutvārdu procesu šajās lietās, tās rīcībā ir visa vajadzīgā informācija, lai atbildētu uz tai uzdotajiem jautājumiem, un ka atbildēs uz šiem jautājumiem nav jāņem vērā argumenti, kas ir izklāstīti šī sprieduma 47. punktā, ko ieinteresētās personas nav apspriedušas.

53 Šādos apstākļos nav jāizdod rīkojums par tiesvedības mutvārdu daļas atkārtotu sākšanu.

Par Tiesas kompetenci

54 *B. Rust-Hackner*, *C. Gmoser*, *B. Plackner* attiecībā uz trešo un piekto jautājumu, kas uzdoti lietā C-479/18, *Allianz* un *UNIQA* apstrīd Tiesas kompetenci atbildēt uz jautājumiem, kas attiecas vienīgi uz valsts tiesībām. Pirmkārt, atteikuma tiesību īstenošanas noteikumi esot jāreglamentē dalībvalstīm. Otrkārt, piemērojamajās Austrijas tiesībās apdrošināšanas sabiedrībai tieši esot paredzēts pienākums pirms apdrošināšanas līguma noslēgšanas un rakstveidā informēt apdrošinājuma ņēmējus par apstākļiem, kādos viņi var atsaukt šo līgumu vai atteikties no tā.

55 Šajā ziņā pietiek norādīt, kā secinājumu 23.–25. punktā uzsvērusi ģenerāladvokāte, ka, protams, ir taisnība, ka Direktīvas 90/619 15. panta 1. punkta trešajā daļā un Direktīvas 92/96 31. panta 1. un 4. punktā, skatītos kopā ar šīs direktīvas II pielikuma A daļas a.13. punktu, dalībvalstīm ir uzticēta atbildība pieņemt noteikumus, kuros tiktu noteikta kārtība, kādā īstenojamas atteikuma tiesības, kā arī noteikumus, kas attiecas it īpaši uz informēšanu par šo tiesību izmantošanu. Tomēr Tiesai jau ir bijusi iespēja precizēt, ka, pieņemot šos noteikumus, dalībvalstīm ir pienākums nodrošināt, lai minēto direktīvu lietderīgā iedarbība, ņemot vērā to priekšmetu, tiktu nodrošināta (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2013. gada 19. decembris, *Endress*, C-209/12, EU:C:2013:864, 23. punkts un tajā minētā judikatūra).

56 No tā izriet, ka Tiesai ir jāinterpretē Savienības tiesību normas, kas piemērojamas šajā gadījumā, un ka tādējādi tai ir kompetence atbildēt uz šajās lietās uzdotajiem jautājumiem.

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamību lietās no C-355/18 līdz C-357/18

57 *B. Rust-Hackner*, *C. Gmoser* un *B. Plackner* šaubās par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu lietās no C-355/18 līdz C-357/18 pieņemamību tādēļ, ka iesniedzējtiesas lēmumos šajās lietās nepietiekami esot izklāstītas valsts tiesību normas, ievērojot Tiesas Reglamenta 94. pantā paredzētās prasības.

58 Šajā ziņā ir jānorāda, ka šajās lietās uzdotie prejudiciālie jautājumi tieši attiecas uz Savienības tiesību normu interpretāciju un ka ar šiem jautājumiem iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot dalībvalstu kompetences robežas, lai noteiktu šajās normās paredzēto atteikuma tiesību izmantošanas kārtību. Šādos apstākļos izklāstītais valsts tiesiskais regulējums, kas ietverts minētajos iesniedzējtiesas lēmumos, nekādā ziņā neliedz ne Tiesai, ne ieinteresētajām personām saprast minētos jautājumus, kā arī kontekstu, kādā tie ir uzdoti.

59 No tā izriet, ka lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu ir pieņemami.

Par vienīgo jautājumu lietā C-357/18 un pirmo jautājumu lietās C-355/18, C-356/18 un C-479/18

60 Ar vienīgo jautājumu lietā C-357/18 un pirmo jautājumu lietās C-355/18, C-356/18 un C-479/18 iesniedzējtiesas būtībā vēlas noskaidrot, vai Direktīvas 90/619 15. panta 1. punkts, skatīts kopā ar Direktīvas 92/96 31. pantu, Direktīvas 2002/83 35. panta 1. punkts, skatīts kopā ar šīs direktīvas 36. panta 1. punktu, un Direktīvas 2009/138 185. panta 1. punkts, skatīts kopā ar šīs direktīvas 186. panta 1. punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka termiņš, lai īstenotu atteikuma tiesības attiecībā uz dzīvības apdrošināšanas līgumu, sākas brīdī, kad apdrošinājuma ņēmējs tiek informēts par to, ka līgums ir noslēgts, lai gan informācijā, ko apdrošināšanas sabiedrība sniedz šim apdrošināšanas ņēmējam, vai nu nav precizēts, ka līgumam piemērojamās valsts tiesībās nav paredzētas nekādas formas prasības minēto atteikuma tiesību izmantošanai, vai arī norādītas formas prasības, kas patiesībā nav paredzētas šim līgumam piemērojamajos valsts tiesību aktos.

61 Lai atbildētu uz šiem jautājumiem, vispirms jānorāda, ka ar visām minētajām Savienības tiesību normām, kas pamatlietās ir piemērojamas *ratione temporis*, būtībā ir noteikts, ka, pirmkārt, individuāla dzīvības apdrošināšanas līguma ņēmējam ir 14 līdz 30 dienu termiņš no brīža, kad šis apdrošinājuma ņēmējs tiek informēts par to, ka līgums ir noslēgts, lai atteiktos no līguma, un šāda atteikšanās nākotnē atbrīvo apdrošinājuma ņēmēju no jebkādām saistībām, kas izriet no šī līguma, un, otrkārt, citas šādas atteikšanās tiesiskās sekas un atteikuma kārtība tiek reglamentēta saskaņā ar līgumam piemērojamiem tiesību aktiem, it īpaši attiecībā uz kārtību, saskaņā ar kuru apdrošinājuma ņēmējs tiek informēts par to, ka līgums ir noslēgts.

62 Kā tas ir minēts šī sprieduma 55. punktā, Tiesai jau ir bijusi izdevība šajā ziņā precizēt, ka dalībvalstīm, protams, ir tiesības pieņemt noteikumus par precīzu atteikuma tiesību izmantošanas kārtību un ka šie noteikumi pēc savas būtības var ietvert noteiktus šo tiesību ierobežojumus. Tomēr dalībvalstīm, pieņemot šādus noteikumus, ir jānodrošina Direktīvas 90/619 un Direktīvas 92/96 lietderīgā iedarbība, ņemot vērā to mērķi.

63 Attiecībā uz minēto direktīvu mērķi ir jāatgādina, ka Direktīvas 92/96 23. apsvērumā bija norādīts, ka "vienotā apdrošināšanas tirgū patērētājam [ir] plašāka un dažādāka līgumu izvēle". Turklāt saskaņā ar šo apsvērumu, "lai patērētāji varētu pilnīgi izmantot šīs dažādības un lielākas konkurences labumus, viņiem jāsniedz visa nepieciešamā informācija, lai viņi varētu izvēlēties savām vajadzībām piemērotākos līgumus". Visbeidzot minētajā apsvērumā bija precizēts, ka "šī informācijas prasība ir vēl jo vairāk svarīga, ņemot vērā saistību iespējamo ilgumu" (spriedums, 2013. gada 19. decembris, *Endress*, C-209/12, EU:C:2013:864, 24. punkts).

64 Lai sasniegtu šo ar informēšanu saistīto mērķi, kāds ietverts Direktīvas 92/96 31. panta 1. punktā, skatītā kopā ar tās II pielikuma A daļas a.13. punktu, ir paredzēts, ka apdrošinājuma ņēmējam ir jāpaziņo "vismaz" "atteikuma tiesību īstenošanas kārtība", un tas ir jāizdara "pirms līguma noslēgšanas" (spriedums, 2013. gada 19. decembris, *Endress*, C-209/12, EU:C:2013:864, 25. punkts).

65 No tā Tiesa ir secinājusi, ka valsts tiesību norma, kurā ir paredzēts apdrošinājuma ņēmēja tiesību atteikties no līguma izbeigšanās brīdis tad, kad viņš par šīm tiesībām nav ticis informēts, ir pretrunā Direktīvu 90/619 un 92/96 pamatmērķim un tādējādi to lietderīgajai iedarbībai.

66 Šie paši apsvērumi var tikt attiecināti uz Direktīvām 2002/83 un 2009/138, kuru attiecīgi 52. un 79. apsvērumam būtībā ir tie paši mērķi.

67 No tā izriet, pirmkārt, ka, tā kā apdrošinājuma ņēmējs nav saņēmis nekādu informāciju par pašu atteikuma tiesību pastāvēšanu, šo tiesību īstenošanai paredzētais noilguma termiņš nevar sākties.

68 Šādā gadījumā, tā kā apdrošinājuma ņēmējs nezina par šādu tiesību esamību, viņam nav iespējas tās īstenot (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2013. gada 19. decembris, *Endress*, C-209/12, EU:C:2013:864, 27. punkts).

69 Turklāt apdrošināšanas sabiedrība nevar pamatoti atsaukties uz tiesiskās noteiktības apsvērumiem, lai atrisinātu situāciju, kāda radusies tāpēc, ka tā pati nav izpildījusi Savienības tiesībās paredzēto prasību sniegt noteiktu sarakstu ar informāciju, kurā tostarp ietilpst informācija par apdrošinājuma ņēmēja tiesībām atteikties no līguma (spriedums, 2013. gada 19. decembris, *Endress*, C-209/12, EU:C:2013:864, 30. punkts).

70 Otrkārt, jāatgādina, ka apdrošinājuma ņēmējam ne tikai ir jābūt informētam par atteikuma tiesību esamību, bet tam ir arī saskaņā ar Direktīvas 92/96 II pielikuma A daļas a.13. punktu, Direktīvas 2002/83 III pielikuma A daļas a) 13. punktu, kā arī Direktīvas 2009/138 185. panta 3. punkta j) apakšpunktu un 6. punktu jāsaņem it īpaši informācija par šo tiesību izmantošanas kārtību, un šai informācijai ir jātiek sniegtai rakstiski, skaidri un precīzi.

71 Līdz ar to no minēto direktīvu atbilstošajām normām skaidri izriet, ka to mērķis ir nodrošināt, ka apdrošinājuma ņēmējs saņem precīzu informāciju tostarp attiecībā uz viņa atteikuma tiesībām (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2013. gada 19. decembris, *Endress*, C-209/12, EU:C:2013:864, 25. punkts).

72 It īpaši, ciktāl informācija par formas prasībām paziņojumam par atteikšanos ir nepieciešama, lai apdrošinājuma ņēmējs varētu izmantot savas tiesības, tā viņam ir jāsniedz. Tā tas it īpaši ir gadījumā, ja valsts tiesībās tādas prasības ir noteiktas obligāti attiecībā uz dzīvības apdrošināšanas līguma pusēm. Paziņojums par atteikšanos, kas nav izdarīts obligāti paredzētajā veidā, varētu tikt uzskatīts par nederīgu.

73 No Tiesai iesniegtajiem lietas materiāliem izriet, ka šajā gadījumā pamatlietās piemērojamās Austrijas tiesībās bija paredzēts, ka atteikuma tiesību izmantošanai nebija paredzētas nekādas īpašas formas prasības. Savukārt no šiem lietas materiāliem skaidri neizriet, vai Austrijas tiesībās apdrošināšanas līguma pusēm ir atļauts pakārtot šo tiesību izmantošanu formas prasību ievērošanai.

74 Šajā ziņā ir jānorāda, pirmkārt, ka, lai gan Austrijas tiesības neļauj apdrošināšanas līguma pusēm vienoties par paziņojuma par atteikšanos īpašu formu, lai nodrošinātu atteikuma tiesību lietderīgo iedarbību, neesot jāprasa, lai apdrošinājuma ņēmējs obligāti būtu informēts par to, ka šīs tiesības var tikt īstenotas jebkādā formā. Šādā gadījumā apdrošinājuma ņēmējs varētu likumīgi paziņot apdrošināšanas sabiedrībai savu nodomu atteikties no līguma paša izvēlētā formā, un tādējādi, ka šī sabiedrība nevarētu prasīt, lai paziņojums par atteikšanos tiktu izdarīts īpašā formā, jo Savienības tiesību aktos paredzētā atteikuma tiesību izmantošana nav nekādi ierobežota. Protams, apdrošināšanas sabiedrībai pat šādā gadījumā ir tiesības informēt apdrošinājuma ņēmēju par to, ka valsts tiesībās nav paredzēta nekāda forma.

75 Ja, gluži pretēji, līgumslēdzējas puses saskaņā ar Austrijas tiesībām varētu atkāpties no tajā paredzētās formas neesamības, apdrošinājuma ņēmējam būtu obligāti jāsaņem informācija par formas prasībām atteikuma tiesībām.

76 Otrkārt, informācijai par formas prasībām atteikuma tiesībām vienalga, vai tās ir obligātas vai fakultatīvas, lai tā būtu precīza, ir jāatbilst valsts tiesībām vai līguma noteikumiem, par kuriem puses ir vienojušās, ievērojot šim līgumam piemērojamās tiesības.

77 No tā izriet, ka par nepareizu ir jāuzskata apdrošināšanas sabiedrības sniegta informāciju, kurā tiek prasīts ievērot paziņojuma par atteikšanos obligātas formas prasības, kas paredzētas piemērojamās tiesību normās vai līguma noteikumos, bet tas ir jāpārbauda iesniedzējtiesām.

78 Lai gan tas, ka apdrošinājuma ņēmējam ir sniegta nepareiza informācija par formas prasībām tiesību uz atteikumu īstenošanai, protams, var maldināt apdrošinājuma ņēmēju par viņa atteikuma tiesībām un tādēļ var tikt pielīdzināts jebkādas informācijas šajā ziņā neesamībai (pēc analoģijas skat. spriedumu, 2008. gada 10. aprīlis, *Hamilton*, C-412/06, EU:C:2008:215, 35. punkts), nevar uzskatīt, ka ikviena kļūda attiecībā uz minētajām formas prasībām, ko satur informācija, kuru apdrošināšanas sabiedrība ir sniegusi apdrošinājuma ņēmējam, atbilst informācijas neesamībai.

79 It īpaši, ja informācija, pat ja tā ir nepareiza, neatņem apdrošinājuma ņēmējam iespēju īstenot savas atteikuma tiesības būtībā ar tādiem pašiem nosacījumiem, kādi būtu pastāvējuši, ja informācija būtu bijusi pareiza, būtu nesamērīgi ļaut pēdējam minētajam atbrīvoties no pienākumiem, kas izriet no labā ticībā noslēgta līguma.

80 Šādā gadījumā apdrošinājuma ņēmējs, kas ir informēts par savām atteikuma tiesībām, saglabātu neskartu iespēju izmantot šīs tiesības un atgriezties pie saistībām, ko tas uzņēmies, tādējādi Direktīvu 90/619, 92/96, 2002/83 un 2009/138 mērķis, kas minēts šī sprieduma 63.–66. punktā, tiktu nodrošināts.

81 Pamatlietās iesniedzējtiesām ir jāpārbauda, vai apdrošināšanas sabiedrības ir sniegušas informāciju par formas prasībām paziņojumam par atteikšanos. Ja atbilde ir apstiprinoša, šīm tiesām arī ir jāizvērtē, vai šī informācija bija pareiza vai nepareiza tādā ziņā, ka, pamatojoties uz vispārēju novērtējumu, tostarp ņemot vērā valsts tiesību aktus un pamatlietas faktus, tā liedz apdrošinājuma ņēmējiem iespēju izmantot savas atteikuma tiesības būtībā ar tādiem pašiem nosacījumiem, kādi būtu pastāvējuši, ja šī informācija būtu bijusi pareiza.

82 Ņemot vērā iepriekš minēto, uz vienīgo jautājumu lietā C-357/18 un uz pirmo jautājumu lietās C-355/18, C-356/18 un C-479/18 ir jāatbild, ka Direktīvas 90/619 15. panta 1. punkts, skatīts kopā ar Direktīvas 92/96 31. pantu, Direktīvas 2002/83 35. panta 1. punkts, skatīts kopā ar šīs direktīvas 36. panta 1. punktu, kā arī Direktīvas 2009/138 185. panta 1. punkts, skatīts kopā ar šīs direktīvas 186. panta 1. punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka termiņš atteikuma tiesību īstenošanai attiecībā uz dzīvības apdrošināšanas līgumu sākas no brīža, kad apdrošinājuma ņēmējs ir informēts, ka līgums ir noslēgts, pat tad, ja informācijā, ko apdrošināšanas sabiedrība nodevusi šim apdrošinājuma ņēmējam,

– nav precizēts, ka līgumam piemērojamos valsts tiesību aktos nav paredzētas nekādas formas prasības minēto atteikuma tiesību izmantošanai, vai

– ir norādītas formas prasības, kas patiesībā netiek prasītas šim līgumam piemērojamajos valsts tiesību aktos vai arī minētā līguma noteikumos, ciktāl šāda norāde neliedz apdrošinājuma ņēmējiem iespēju izmantot savas atteikuma tiesības būtībā saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem, kādi būtu bijuši, ja informācija būtu bijusi pareiza. Iesniedzējtiesām, pamatojoties uz vispārēju novērtējumu, ņemot vērā tostarp valsts tiesību aktus un pamatlietas faktus, ir jānovērtē, vai kļūda, kas ietverta apdrošinājuma ņēmējam nodotajā informācijā, tam šādu iespēju liedz.

Par otro jautājumu lietā C-479/18

83 Ar otro jautājumu lietā C-479/18 *Bezirksgericht für Handelssachen Wien* (Vīnes Pirmās instances komerctiesa) būtībā jautā, vai Direktīvas 90/619 15. panta 1. punkts, skatīts kopā ar Direktīvas 92/96 31. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tad, ja apdrošināšanas sabiedrība nav sniegusi apdrošinājuma ņēmējam informāciju par tā atteikuma tiesībām, vai arī tad, ja apdrošināšanas sabiedrība ir sniegusi informāciju, kas ir nepareiza, ciktāl tā apdrošinājuma ņēmējam liedz iespēju izmantot savas atteikuma tiesības būtībā saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem, kādi būtu bijuši, ja informācija būtu bijusi pareiza, atteikuma tiesību īstenošanas termiņš nesākas, pat ja apdrošinājuma ņēmējs ir uzzinājis par atteikuma tiesību esamību citā veidā.

84 Lai atbildētu uz šo jautājumu, ir jānorāda, ka ne Direktīvas 90/619 15. panta 1. punktā, ne Direktīvas 92/96 31. pantā skaidri nav precizēts, ka apdrošināšanas sabiedrībām būtu jāpaziņo apdrošināšanas ņēmējiem informācija, uz kuru ir atsauce šajās tiesību normās.

85 Tomēr Tiesa jau ir norādījusi, ka Savienības tiesībās apdrošināšanas sabiedrībām ir uzlikts pienākums paziņot apdrošinājuma ņēmējam noteiktu sarakstu ar informāciju, kurā tostarp ietilpst informācija par apdrošinājuma ņēmēja tiesībām atteikties noslēgt līgumu (spriedums, 2013. gada 19. decembris, *Endress*, C-209/12, EU:C:2013:864, 30. punkts).

86 Šādos apstākļos tas, ka apdrošinājuma ņēmējs ar citiem līdzekļiem ir saņēmis precīzu informāciju, kas bija jāsniedz apdrošināšanas sabiedrībai, nevar radīt tādas pašas tiesiskās sekas attiecībā uz atteikuma termiņu, kādas ir tad, kad šī sabiedrība paziņo apdrošinājuma ņēmējam šo pašu informāciju, tādējādi tā tiktu atbrīvota no jebkāda pienākuma šajā ziņā.

87 Vispirms, ja tas būtu citādi, tas būtu pretrunā šī sprieduma 71. punktā minētajam Direktīvas 2002/83 mērķim nodrošināt, ka apdrošinājuma ņēmējs saņem precīzu informāciju, it īpaši par atteikuma tiesībām, kas, kā tas ir precizēts šī sprieduma 85. punktā, ir jāsniedz apdrošināšanas sabiedrībai.

88 Turklāt, kā secinājumu 65. punktā būtībā norāda ģenerāladvokāte, jebkāda informācijas par atteikuma tiesībām ņemšana vērā ārpus līgumattiecībām starp apdrošinājuma ņēmēju un apdrošināšanas sabiedrību varētu radīt grūtības pierādījumu jomā, it īpaši attiecībā uz šīs uzzināšanas brīdi un tādējādi termiņa noteikšanu, kurā ir jāīsteno atteikuma tiesības.

89 Visbeidzot, kā norāda Eiropas Komisija, ja apdrošināšanas sabiedrība būtu atbrīvota no tās pienākuma sniegt informāciju, pamatojoties uz to, ka apdrošinājuma ņēmējs ir uzzinājis šo informāciju citā veidā, tā netiktu mudināta ievērot savu pienākumu sniegt apdrošinājuma ņēmējam precīzu informāciju.

90 Ņemot vērā iepriekš minēto, uz otro jautājumu lietā C-479/18 ir jāatbild, ka Direktīvas 90/619 15. panta 1. punkts, skatīts kopā ar Direktīvas 92/96 31. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tad, ja apdrošināšanas sabiedrība nav sniegusi apdrošinājuma ņēmējam informāciju par viņa atteikuma tiesībām, vai arī tad, ja apdrošināšanas sabiedrība ir sniegusi informāciju, kas ir nepareiza, ciktāl apdrošinājuma ņēmējam tiek liegta iespēja izmantot savas atteikuma tiesības būtībā saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem, kādi būtu pastāvējuši, ja informācija būtu bijusi pareiza, atteikuma tiesību īstenošanas termiņš nesākas, pat ja apdrošinājuma ņēmējs ir uzzinājis par atteikuma tiesību esamību citā veidā.

Par otro jautājumu lietās C-355/18 un C-356/18, kā arī par trešo jautājumu lietā C-479/18

91 Ar otro jautājumu lietās C-355/18 un C-356/18, kā arī ar trešo jautājumu lietā C-479/18 iesniedzējtiesas būtībā vēlas noskaidrot, vai Direktīvas 90/619 15. panta 1. punkts, skatīts kopā ar Direktīvas 92/96 31. pantu, un Direktīvas 2002/83 35. panta 1. punkts, skatīts kopā ar šīs direktīvas 36. panta 1. punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tad, kad līgums ir izbeigts un ir izpildīti visi no tā izrietošie pienākumi, tostarp apdrošināšanas sabiedrības pienākums samaksāt atpirkuma vērtību, apdrošinājuma ņēmējs vēl var īstenot savas atteikuma tiesības ar nosacījumu, ka līgumam piemērojamos tiesību aktos nav noteikts, kādas tiesiskās sekas ir tam, ka informācija par atteikuma tiesībām nav sniegta vai ir sniegta nepareiza informācija.

92 Lai atbildētu uz šo jautājumu, jāatgādina, ka saskaņā ar Direktīvas 90/619 15. panta 1. punkta otro daļu un Direktīvas 2002/83 35. panta 1. punkta otro daļu apdrošinājuma ņēmēja paziņojuma par atteikšanos no līguma sekas nākotnē ir tādas, ka viņš tiek atbrīvots no visiem no šī līguma izrietošajiem pienākumiem.

93 No tā izriet, ka, tiklīdz apdrošinājuma ņēmējs ir sniedzis paziņojumu par atteikšanos tam paredzētajā termiņā, viņš nākotnē tiek atbrīvots no visām saistībām, kas izriet no līguma, kura izpildi apdrošināšanas sabiedrība nevar prasīt.

94 Šajās tiesību normās nekādi nav reglamentēti nedz nosacījumi, kādos ir jāiesniedz paziņojums par atteikšanos, nedz šīs atteikšanās tiesiskās sekas attiecībā uz pienākumiem, it īpaši prasībām par kompensāciju, kas valsts tiesību aktos varētu tikt noteiktas apdrošināšanas sabiedrībai.

95 Šādi nosacījumi un sekas neietilpst minēto noteikumu piemērošanas jomā un saskaņā ar Direktīvas 90/619 15. panta 1. punkta trešo daļu un Direktīvas 2002/83 35. panta 1. punkta trešo daļu tiek reglamentēti saskaņā ar līgumam piemērojamiem tiesību aktiem.

96 No tā izriet, ka šīs tiesību normas nevar interpretēt tādējādi, ka ar tām dalībvalstīm tiek uzlikts pienākums noteikt, ka iespēja atteikties no dzīvības apdrošināšanas līguma vai paziņojuma par atteikumu no šāda līguma tiesiskajām sekām, kas ir izteikts šajā ziņā paredzētā termiņā, kā, piemēram, atmaksāšanas pienākuma iespējamā rašanās, ir atkarīga no šī līguma izpildes stadijas. Tādējādi šajā gadījumā, tā kā Austrijas tiesību aktos šajā ziņā nekas nav teikts, atteikuma tiesības vēl var tikt īstenotas pat pēc līguma izbeigšanas un visu no tā izrietošo pienākumu izpildīšanas.

97 Pretēji tam, ko savos apsvērumos apgalvo *DONAU* un Austrijas valdība, šāda minēto tiesību normu interpretācija nav pretrunā 2008. gada 10. aprīļa spriedumam *Hamilton* (C-412/06, EU:C:2008:215), kurā Tiesa nosprieda, ka ar Padomes Direktīvu 85/577/EEK (1985. gada 20. decembris) par patērētāja aizsardzību attiecībā uz līgumiem, kas noslēgti ārpus uzņēmuma telpām (OV 1985, L 372, 31. lpp.), paredzētās atteikuma tiesības nevar tikt īstenotas, ja vairs nav nekādu saistību. Šis spriedums ir par valsts tiesību normas, kurā ir paredzēta atteikuma tiesību izbeigšanās mēnesi pēc tam, kad līgumslēdzējas puses ir pilnībā izpildījušas no līguma izrietošos pienākumus, atbilstību šai direktīvai. Pamatlietā nav runa par šādu normu, jo Austrijas likumdevējs nav pieņēmis šādu tiesību normu attiecībā uz dzīvības apdrošināšanas līgumiem (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2013. gada 19. decembris, *Endress*, C-209/12, EU:C:2013:864, 31. punkts).

98 Līdz ar to uz otro jautājumu lietās C-355/18 un C-356/18, kā arī uz trešo jautājumu lietā C-479/18 ir jāatbild, ka Direktīvas 90/619 15. panta 1. punkts, skatīts kopā ar Direktīvas 92/96 31. pantu, un Direktīvas 2002/83 35. panta 1. punkts, skatīts kopā ar šīs direktīvas 36. panta 1. punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tad, kad līgums ir izbeigts un ir izpildīti visi no tā izrietošie pienākumi, tostarp apdrošināšanas sabiedrības pienākums samaksāt atpirkuma vērtību, apdrošinājuma ņēmējs vēl var īstenot savas atteikuma tiesības ar nosacījumu, ka līgumam piemērojamos tiesību aktos nav noteikts, kādas tiesiskās sekas ir tam, ka informācija par atteikuma tiesībām nav sniegta vai ir sniegta nepareiza informācija.

Par ceturto jautājumu lietā C-479/18

99 Ar ceturto jautājumu *Bezirksgericht für Handelssachen Wien* (Vīnes Pirmās instances komerctiesa) būtībā vēlas noskaidrot, vai Direktīvas 90/619 15. panta 1. punkts, Direktīvas 2002/83 35. panta 1. punkts un Direktīvas 2009/138 186. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem pretrunā ir tāds valsts tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru apdrošināšanas sabiedrībai ir jāatmaksā apdrošinājuma ņēmējam, kas ir izmantojis savas atteikuma tiesības, vienīgi atpirkuma vērtība.

100 Lai atbildētu uz šo jautājumu, jāatgādina, kā jau ir norādīts šī sprieduma 61., 62. un 66. punktā, ka citas atteikšanās tiesiskās sekas, kas nav paredzētas minētajās Savienības tiesību normās, ir reglamentētas saskaņā ar līgumam piemērojamajiem tiesību aktiem un ka, pieņemot šos noteikumus, dalībvalstīm ir pienākums rūpēties par to, lai tiktu nodrošināta Direktīvu 90/619, 92/96, 2002/83 un 2009/138 lietderīgā iedarbība, ņemot vērā to mērķi.

101 Šajā ziņā, kā tas būtībā jau ir norādīts šī sprieduma 63. punktā, atteikuma tiesību mērķis ir ļaut apdrošinājuma ņēmējam izvēlēties līgumu, kurš vislabāk atbilst viņa vajadzībām, un tādējādi atteikties no līguma sekām, kas pēc tā noslēgšanas atteikuma tiesību izmantošanai paredzētajā pārdomu termiņā izrādās esam tāds, kas neatbilst šī apdrošinājuma ņēmēja vajadzībām.

102 Prasībai nodrošināt šādu brīvību precīzi atbilst Direktīvas 90/619 15. panta 1. punkta otrās daļas, Direktīvas 2002/83 35. panta 1. punkta otrās daļas un Direktīvas 2009/138 186. panta 1. punkta otrās daļas normas, saskaņā ar kurām pēc tam, kad apdrošinājuma ņēmējs ir izdarījis paziņojumu par atteikšanos šajā ziņā noteiktajā termiņā, viņš nākotnē ir atbrīvots no visām no līguma izrietošajām sekām.

103 Ja līgums nākotnē turpinātu saistīt apdrošinājuma ņēmēju pat pēc tam, kad viņš būtu no tā atteicies, viņš tiktu atturēts izmantot savas atteikuma tiesības un tādējādi viņam tiktu liegta iespēja izvēlēties līgumu, kas vislabāk atbilst viņa vajadzībām.

104 Lai nodrošinātu atteikuma tiesību lietderību, pārējām tiesiskajām sekām, kas līgumam piemērojamos tiesību aktos tiek saistītas ar atteikuma tiesību īstenošanu, ir jābūt tādām, kas neattur apdrošinājuma ņēmēju no viņa atteikuma tiesību izmantošanas.

105 Šajā gadījumā, kā tas izriet no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu lietā C-479/18, *VersVG* redakcijā, kas ir piemērojama pamatlietās, 176. pantā būtībā ir noteikts – ja tāda apdrošināšana, kāda tiek aplūkota pamatlietā, tiek izbeigta ar atteikumu, izbeigšanu vai apstrīdēšanu, apdrošināšanas sabiedrībai ir jāatmaksā par apdrošināšanu maksājamā atpirkuma vērtība.

106 Šāda tiesību norma tādējādi vienādi reglamentē, pirmkārt, apdrošinājuma ņēmēja situāciju, kurš, nospriezdams, ka līgums atbilst viņa vajadzībām, nolēma neizmantot savas atteikuma tiesības un ir izlēmis izbeigt līgumu citu iemeslu dēļ, un, otrkārt, apdrošinājuma ņēmēja situāciju, kurš savukārt, uzskatot, ka līgums neapmierina viņa vajadzības, ir izmantojis savas atteikuma tiesības.

107 Tādējādi, tā kā minētā tiesību norma nosaka vienādas tiesiskās sekas tostarp atteikumam no līguma un līguma izbeigšanai, tā atņem jebkādu lietderīgo iedarbību atteikuma tiesībām, kas paredzētas Savienības tiesībās.

108 Šādu interpretāciju nevar atspēkot ar apstākli, ko tostarp minējusi *Allianz* – ja apdrošinājuma ņēmējam būtu tiesības uz samaksāto summu atmaksu, finansiālos zaudējumus galvenokārt segtu apdrošināto kopiena un attiecībā uz novēlotas atteikšanās gadījumu Tiesa 2010. gada 15. aprīļa spriedumā *E. Friz* (C-215/08, EU:C:2010:186) esot atzinusi, ka ieinteresētajai personai esot jāsedz daļa no riska.

109 Pirmkārt, ja apdrošināšanas sabiedrība sniedz apdrošinājuma ņēmējam precīzu informāciju par atteikuma tiesībām, tās rīcībā ir tikai relatīvi īss termiņš, lai īstenotu savas atteikuma tiesības, tādējādi iespējamās atteikšanās finansiālās sekas apdrošināto personu kopienai var tikt uzskatītas par tādām, kas ietilpst apdrošināto risku vispārējā pārvaldībā. Savukārt, ja atteikšanās notiek ar nokavēšanos informācijas neesamības dēļ vai informācijas dēļ, kas ir nepareiza, ciktāl tā liedz apdrošinājuma ņēmējam iespēju izmantot savas atteikuma tiesības būtībā saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem, kādi būtu pastāvējuši, ja informācija būtu bijusi precīza, tad apdrošināšanas sabiedrībai, kā tas tika atgādināts šī sprieduma 69. punktā, pašai būtu jānovērš situācija, kas radusies tādēļ, ka tā pati nav izpildījusi Savienības tiesībās noteikto prasību sniegt noteiktu sarakstu ar informāciju, tostarp informāciju, kas attiecas uz apdrošinājuma ņēmēja tiesībām atteikties no līguma.

110 Otrkārt, 2010. gada 15. aprīļa sprieduma *E. Friz* (C-215/08, EU:C:2010:186) piemērojamība saskaņā ar tā 24. punktu skaidri attiecas tikai uz patērētāja pievienošanos slēgtam nekustamo īpašumu fondam, kas izveidots kā personālsabiedrība, un tādējādi vispārīgi neattiecas uz nejaušiem līgumiem.

111 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz ceturto jautājumu lietā C-479/18 ir jāatbild, ka Direktīvas 90/619 15. panta 1. punkts, Direktīvas 2002/83 35. panta 1. punkts un Direktīvas 2009/138 185. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem pretrunā ir tāds valsts tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru apdrošināšanas sabiedrībai ir jāatmaksā apdrošinājuma ņēmējam, kas ir izmantojis savas atteikuma tiesības, vienīgi atpirkuma vērtība.

Par piekto jautājumu lietā C-479/18

112 Ar piekto jautājumu *Bezirksgericht für Handelssachen Wien* (Vīnes Pirmās instances komerctiesa) būtībā vēlas noskaidrot, vai Direktīvas 90/619 15. panta 1. punkts, Direktīvas 2002/83 35. panta 1. punkts un Direktīvas 2009/138 186. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem pretrunā ir tāds valsts tiesiskais regulējums, kurā ir paredzēts trīs gadu noilguma termiņš tiesību uz atlīdzinājuma procentiem īstenošanai, kas ir saistīti ar netaisnīgi saņemto summu atlīdzību, kuru ir prasījis apdrošinājuma ņēmējs, kas ir izmantojis savas atteikuma tiesības.

113 Lai atbildētu uz šo jautājumu, jānorāda, ka šajās Savienības tiesību normās, paredzot, ka individuālam dzīvības apdrošināšanas līguma ņēmējam ir 14 līdz 30 dienu termiņš no brīža, kad šis apdrošinājuma ņēmējs tiek informēts, ka līgums ir noslēgts, lai atteiktos no līguma sekām, minētajam apdrošinājuma ņēmējam ir piešķirtas atteikuma tiesības.

114 Tādējādi apdrošinājuma ņēmējs iegūst tiesības atteikties no dzīvības apdrošināšanas līguma, pamatojoties vienīgi uz to, ka viņš ir noslēdzis šo līgumu, un vienīgās sekas tam, ka apdrošināšanas sabiedrība ir paziņojusi apdrošinājuma ņēmējam šo tiesību īstenošanas kārtību, ir tādas, ka sākas noilguma termiņš.

115 No Tiesai iesniegtajiem lietas materiāliem lietā C-479/18 izriet, ka, lai reglamentētu atteikšanās sekas, atbilstoši minētajām Savienības tiesību normām Austrijas tiesību aktos, kas ir piemērojami pamatlietās aplūkotajiem līgumiem, ir paredzēts, ka, pirmkārt, atteikuma tiesību izmantošana rada pienākumu atmaksāt veiktos maksājumus un, otrkārt, atmaksājamām summām tiek pieskaitīti atlīdzinājuma procenti. Turklāt tiesības saņemt šādus procentus noilgst trīs gadu laikā, jo *Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch* (Civilkodekss) nesamaksātiem ikgadējiem maksājumiem parasti ir paredzēts šāds termiņš.

116 Tā kā šis termiņš attiecas tikai uz atlīdzinājuma procentiem, tas tieši neietekmē apdrošinājuma ņēmēja tiesības atteikties no viņa līguma.

117 Tomēr *Bezirksgericht für Handelssachen Wien* (Vīnes Pirmās instances komerctiesa) ir jāpārbauda, vai noilguma termiņa piemērošana tiesību uz atlīdzinājuma procentiem īstenošanai var apdraudēt pašu Savienības tiesību normās apdrošinājuma ņēmējam atzīto atteikuma tiesību efektivitāti.

118 Šajā ziņā ir jāuzskata, ka, pirmkārt, kā Tiesa jau ir norādījusi, apdrošināšanas līgumi ir juridiski sarežģīti finanšu produkti, kas var būtiski atšķirties atkarībā no apdrošinātāja, kurš tos piedāvā, un ietvert nopietnas un, iespējams, ļoti ilgas finansiālas saistības (spriedums, 2013. gada 19. decembris, *Endress*, C-209/12, EU:C:2013:864, 29. punkts).

119 Lai gan šādos apstākļos tas, ka procenti, kas uzkrāti ilgāk par trim gadiem, ir noilguši, nozīmē, ka apdrošinājuma ņēmējs nedrīkst izmantot savas atteikuma tiesības, un tas tā ir pat tad, ja līgums neatbilst viņa vajadzībām, šāds termiņš varētu ietekmēt minētās tiesības, it īpaši tādēļ, ka šis apdrošinājuma ņēmējs nav ticis precīzi informēts par minēto tiesību precīziem izmantošanas nosacījumiem.

120 Otrkārt, jāuzsver, ka apdrošinājuma ņēmēja vajadzības ir jāizvērtē līguma noslēgšanas brīdī, neņemot vērā peļņu, ko tas varētu gūt no novēlotas atteikšanās, jo šāda atteikšanās būtu vērsta nevis uz to, lai aizsargātu apdrošinājuma ņēmēja izvēles brīvību, bet gan lai tam ļautu iegūt lielāku peļņu vai pat spekulēt ar starpību starp faktisko līguma ienesīgumu un atlīdzinājuma procentu likmi.

121 Ņemot vērā iepriekš minēto, uz lietā C-479/18 uzdoto piekto jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 90/619 15. panta 1. punkts, Direktīvas 2002/83 35. panta 1. punkts un Direktīvas 2009/138 186. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem pretrunā nav tāds valsts tiesiskais regulējums, kurā ir paredzēts trīs gadu noilguma termiņš tiesību uz atlīdzinājuma procentiem īstenošanai, kas ir saistīti ar netaisnīgi saņemto summu atlīdzību, ko ir prasījis apdrošinājuma ņēmējs, ciktāl šī termiņa noteikšana neapdraud šī apdrošinājuma ņēmēja atteikuma tiesību efektivitāti, un tas ir jānovērtē iesniedzējtiesai lietā C-479/18.

Par tiesāšanās izdevumiem

122 Attiecībā uz pamatlietu pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesas, un tās lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (trešā palāta) nospriež:

1) Padomes Otrās direktīvas 90/619/EEK (1990. gada 8. novembris) par normatīvo un administratīvo aktu koordinēšanu attiecībā uz tiešo dzīvības apdrošināšanu un par pasākumiem, kas veicina brīvu pakalpojumu faktisku sniegšanu, kā arī par grozījumiem Direktīvā 79/267/EEK, kurā grozījumi izdarīti ar Padomes Direktīvu 92/96/EEK (1992. gada 10. novembris), 15. panta 1. punkts, skatīts kopā ar Padomes Direktīvas 92/96/EEK (1992. gada 10. novembris) par normatīvo un administratīvo aktu koordinēšanu attiecībā uz tiešo dzīvības apdrošināšanu (dzīvības apdrošināšana) un par grozījumiem Direktīvās 79/267/EEK un 90/619/EEK (Trešā dzīvības apdrošināšanas direktīva) 31. pantu, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2002/83/EK (2002. gada 5. novembris) par dzīvības apdrošināšanu 35. panta 1. punkts, skatīts kopā ar šīs direktīvas 36. panta 1. punktu, kā arī Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2009/138/EK (2009. gada 25. novembris) par uzņēmējdarbības uzsākšanu un veikšanu apdrošināšanas un pārapdrošināšanas jomā 185. panta 1. punkts, skatīts kopā ar šīs direktīvas 186. panta 1. punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka termiņš atteikuma tiesību īstenošanai attiecībā uz dzīvības apdrošināšanas līgumu sākas no brīža, kad apdrošinājuma ņēmējs ir informēts, ka līgums ir noslēgts, pat tad, ja informācijā, ko apdrošināšanas sabiedrība nodevusi šim apdrošinājuma ņēmējam

– **nav precizēts, ka līgumam piemērojamos valsts tiesību aktos nav paredzētas nekādas formas prasības minēto atteikuma tiesību izmantošanai, vai**

– **ir norādītas formas prasības, kas patiesībā netiek prasītas šim līgumam piemērojamajos valsts tiesību aktos vai arī minētā līguma noteikumos, ciktāl šāda norāde neliedz apdrošinājuma ņēmējiem iespēju izmantot savas atteikuma tiesības būtībā saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem, kādi būtu bijuši, ja informācija būtu bijusi pareiza. Iesniedzējtiesām, pamatojoties uz vispārēju novērtējumu, ņemot vērā tostarp valsts tiesību aktus un pamatlietas faktus, ir jānovērtē, vai kļūda, kas ietverta apdrošinājuma ņēmējam nodotajā informācijā, liedz tam šādu iespēju.**

2) Direktīvas 90/619, kurā grozījumi ir izdarīti ar Direktīvu 92/96, 15. panta 1. punkts, skatīts kopā ar Direktīvas 92/96 31. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tad, ja apdrošināšanas sabiedrība nav sniegusi apdrošinājuma ņēmējam informāciju par viņa atteikuma tiesībām, vai

arī tad, ja apdrošināšanas sabiedrība ir sniegusi informāciju, kas ir nepareiza, ciktāl apdrošinājuma ņēmējam tiek liegta iespēja izmantot savas atteikuma tiesības būtībā saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem, kādi būtu pastāvējuši, ja informācija būtu bijusi pareiza, atteikuma tiesību īstenošanas termiņš nesākas, pat ja apdrošinājuma ņēmējs ir uzzinājis par atteikuma tiesību esamību citā veidā.

3) **Direktīvas 90/619, kurā grozījumi ir izdarīti ar Direktīvu 92/96, 15. panta 1. punkts, skatīts kopā ar Direktīvas 92/96 31. pantu, un Direktīvas 2002/83 35. panta 1. punkts, skatīts kopā ar šīs direktīvas 36. panta 1. punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tad, kad līgums ir izbeigts un ir izpildīti visi no tā izrietošie pienākumi, tostarp apdrošināšanas sabiedrības pienākums samaksāt atpirkuma vērtību, apdrošinājuma ņēmējs vēl var īstenot savas atteikuma tiesības ar nosacījumu, ka līgumam piemērojamos tiesību aktos nav noteikts, kādas tiesiskās sekas ir tam, ka informācija par atteikuma tiesībām nav sniegta vai ir sniegta nepareiza informācija.**

4) **Direktīvas 90/619, kurā grozījumi ir izdarīti ar Direktīvu 92/96, 15. panta 1. punkts, Direktīvas 2002/83 35. panta 1. punkts un Direktīvas 2009/138 185. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem pretrunā ir tāds valsts tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru apdrošināšanas sabiedrībai ir jāatmaksā apdrošinājuma ņēmējam, kas ir izmantojis savas atteikuma tiesības, vienīgi atpirkuma vērtība.**

5) **Direktīvas 90/619, kurā grozījumi ir izdarīti ar Direktīvu 92/96, 15. panta 1. punkts, Direktīvas 2002/83 35. panta 1. punkts un Direktīvas 2009/138 186. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem pretrunā nav tāds valsts tiesiskais regulējums, kurā ir paredzēts trīs gadu noilguma termiņš tiesību uz atlīdzinājuma procentiem īstenošanai, kas ir saistīti ar netaisnīgi saņemto summu atlīdzību, ko ir prasījis apdrošinājuma ņēmējs, ciktāl šī termiņa noteikšana neapdraud šī apdrošinājuma ņēmēja atteikuma tiesību efektivitāti, un tas ir jānovērtē iesniedzējtiesai lietā C-479/18.**

[Paraksti]